

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра селекції, насінництва і генетики

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СЕЛЕКЦІЯ І НАСІННИЦТВО ЗА ФАХОМ
(вибіркова фахова навчальна дисципліна)**

освітньо-професійна програма **Захист і карантин рослин**
спеціальність **202 Захист і карантин рослин**
галузь знань **20 Аграрні науки та продовольство**
освітній ступінь **Бакалавр**

Розробник:

РИБАЛЬЧЕНКО Анна –
доцент кафедри селекції, насінництва і
генетики, к.с.-г.н.

Гарант ОПП:

ПОСПЄЛОВА Ганна –
доцент кафедри захист рослин,
к.с.-г.н., доцент

Полтава 2022 р.

Форма опису навчальної дисципліни та інформація про розробника

Назва навчальної дисципліни	Селекція і насінництво за фахом
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	вибіркова фахова навчальна дисципліна
Назва структурного підрозділу	Кафедра селекції, насінництва і генетики
Контактні дані розробників, які залучені до викладання	<i>Викладач:</i> Рибальченко Анна, к. с.-г. н., доцент кафедри селекції, насінництва і генетики <i>Контакти:</i> ауд. 58, (навчальний корпус № 1) e-mail: anna.rybalchenko@pdaa.edu.ua Сторінка викладача: https://www.pdaa.edu.ua/people/ribalchenko-anna-mihaylivna
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Спеціальність Освітня програма	202 Захист і карантин рослин ОПП <i>Захист і карантин рослин</i>
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	Навчальні дисципліни відповідного рівня, що передують вивченню початкової дисципліни: генетика, ботаніка, фізіологія рослин, землеробство.

Заплановані результати навчання:

Мета вивчення навчальної дисципліни: сформувати у здобувачів вищої освіти знання та уявлення про організацію селекційного процесу польових культур, науково обґрунтований підбір батьківських компонентів для проведення гібридизації, особливості створення та добору нових цінних генотипів, оцінку селекційного матеріалу, поліпшення селекційного процесу основних польових культур, забезпечення оптимальних умов вирощування високоякісного насінневого матеріалу.

Основні завдання навчальної дисципліни: вивчити організацію селекційного процесу, особливості створення нових сортів і гібридів польових культур та впровадження їх у виробництво, виробництво високоякісного насінневого матеріалу.

Компетентності:

Загальні: ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та пошуку. ЗК 9. Здатність приймати обґрунтовані рішення

Фахові: ФК 8. Здатність застосовувати агротехнічні, біологічні, організаційно-господарські методи для довгострокового регулювання розвитку

та поширення шкідливих організмів до господарсько невідчутного рівня на основі прогнозу, економічних порогів шкідливості, ефективності дії корисних організмів, енергоощадних та природоохоронних технологій, які забезпечують надійний захист рослин і екологічну безпеку довкілля.

Результати навчання, РН:

РН 6. Коректно використовувати доцільні методи спостереження, опису, ідентифікації, класифікації, культивування об'єктів агробіоценозів та підтримання їх стабільності для збереження природного різноманіття.

Програма та структура навчальної дисципліни

- Тема 1. Селекція як наука і галузь сільськогосподарського виробництва.
- Тема 2. Вчення про сорт і вихідний матеріал для селекції рослин.
- Тема 3. Роль внутрішньовидової та віддаленої гібридизації в селекційному процесі.
- Тема 4. Використання явищ інцухту та гетерозису в селекції рослин.
- Тема 5. Методи добору і оцінювання селекційного матеріалу.
- Тема 6. Організація і техніка селекційного процесу.
- Тема 7. Технологія виробництва насіння в первинних ланках насінництва.
- Тема 8. Сортовий і насінневий контроль у насінництві польових культур.

Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма (2023КР_бд_2019)			
	усього	у тому числі		
		л	лаб.	с. р.
Тема 1. Селекція як наука і галузь сільськогосподарського виробництва	13	2	-	11
Тема 2. Вчення про сорт і вихідний матеріал для селекції рослин	11	2	2	7
Тема 3. Роль внутрішньовидової та віддаленої гібридизації в селекційному процесі	11	2	2	7
Тема 4. Використання явищ інцухту та гетерозису в селекції рослин	11	2	2	7
Тема 5. Методи добору і оцінювання селекційного матеріалу	11	2	2	7
Тема 6. Організація і техніка селекційного процесу	11	2	2	7
Тема 7. Технологія виробництва насіння в первинних ланках насінництва	11	2	2	7
Тема 8. Сортовий і насінневий контроль у насінництві польових культур	11	2	2	7
Усього годин	90	16	14	60

Оцінювання результатів навчання

Форми контролю результатів навчання

Результати навчання	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	Опитування	Виконання завдань лабораторних робіт та їх захист	Виконання завдань самостійної роботи	Розв'язування тестів	
РН 6	16	42	32	10	100
Разом	16	42	32	10	100

Формами поточного контролю знань здобувачів вищої освіти є:

- опитування – 0-2 бали;
- виконання лабораторних робіт та їх захист – 0-5 балів;
- виконання завдань самостійної роботи – 0-4 бали;
- розв'язування тестів – 0-10 балів.

Шкала та критерії оцінювання опитування

Бали	Критерії оцінювання
1	Здобувачем надана неповна відповідь (менше 65% потрібної інформації та незначні помилки)
2	Здобувачем надана достатньо повна відповідь (не менше 65% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань лабораторних робіт та їх захист

Бали	Критерії оцінювання
1	Виконання лабораторної роботи відповідає мінімальним критеріям. Здобувачем надана мінімальна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 20% потрібної інформації)
2	Виконання лабораторної роботи на достатньому рівні. Здобувачем надана коротка відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 40% потрібної інформації)
3	Виконання лабораторної роботи на середньому рівні. Здобувачем надана неповна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 60% потрібної інформації)
4	Виконання лабораторної роботи вище середнього рівня. Здобувачем надана достатньо повна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностям

5	Виконання лабораторної роботи на високому рівні. Здобувачем надана повна відповідь з незначними неточностями при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 90% потрібної інформації)
6	Відмінне виконання лабораторної роботи. Здобувачем надана повна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (більше 90% потрібної інформації)

**Шкала та критерії оцінювання виконання завдань
самостійної роботи**

Бали	Критерії оцінювання
1	Здобувачем надана часткова відповідь з помилками (не менше 25% потрібної інформації)
2	Здобувачем надана неповна відповідь з неточностями (не менше 50% потрібної інформації), або повна відповідь
3	Здобувачем надана достатньо повна відповідь з незначними неточностями (не менше 75% потрібної інформації)
4	Здобувачем надана повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації)

Шкала та критерії оцінювання розв'язування тестів

Бали	Критерії оцінювання
1	Здобувачем надана правильна відповідь на 1-3 питань тестових завдань
2	Здобувачем надана правильна відповідь на 4-6 питань тестових завдань
3	Здобувачем надана правильна відповідь на 7-9 питань тестових завдань
4	Здобувачем надана правильна відповідь на 10-12 питань тестових завдань
5	Здобувачем надана правильна відповідь на 13-15 питань тестових завдань
6	Здобувачем надана правильна відповідь на 16-18 питань тестових завдань
7	Здобувачем надана правильна відповідь на 19-21 питань тестових завдань
8	Здобувачем надана правильна відповідь на 22-24 питань тестових завдань
9	Здобувачем надана правильна відповідь на 25-27 питань тестових завдань
10	Здобувачем надана правильна відповідь на 28-30 питань тестових завдань

Форма семестрового контролю знань здобувачів вищої освіти згідно з робочим та навчальним планом є: залік.

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	Опитування	Виконання завдань лабораторної роботи та їх захист	Виконання завдань самостійної роботи	Розв'язування тестів	
Тема 1. Селекція як наука і галузь сільськогосподарського виробництва	2	-	4	10	6
Тема 2. Вчення про сорт і вихідний матеріал для селекції рослин	2	6	4		12
Тема 3. Роль внутрішньовидової та віддаленої гібридизації в селекційному процесі	2	6	4		12
Тема 4. Використання явищ інцухту та гетерозису в селекції рослин	2	6	4		12
Тема 5. Методи добору і оцінювання селекційного матеріалу	2	6	4		12
Тема 6. Організація і техніка селекційного процесу	2	6	4		12
Тема 7. Технологія виробництва насіння в первинних ланках насінництва	2	6	4		12
Тема 8. Сортовий і насінневий контроль у насінництві польових культур	2	6	4		22
Разом	16	42	32	10	100

Трудомісткість:

Загальна кількість годин – 90 год. Кількість кредитів – 3,0. Форма семестрового контролю – залік.

Політика навчальної дисципліни:

Відвідування занять є обов'язковим. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. За використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача, порушення дисципліни здобувач

вищої освіти отримує на занятті 0 балів та зобов'язаний відпрацювати таке заняття.

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності Полтавського державного аграрного університету та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці **АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ** ПДАУ: <https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Є можливість опанування даної навчальної дисципліни за програмами академічної мобільності (внутрішньої) за наявними укладеними угодами (договорами) між Університетом та закладом-партнером. Визнання та перезарахування результатів такого навчання відбувається спеціально створеною комісією на підставі поданих здобувачем вищої освіти відповідних документів з використанням Європейської кредитно-трансферної системи. Організаційні процеси навчання за програмами академічної мобільності регламентуються Положенням про академічну мобільність здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:

Робоча програма навчальної дисципліни, презентації.

Рекомендовані джерела інформації:

Основні

1. Бугайов В. Д., Васильківський С. П., Власенко В. А. Спеціальна селекція польових культур: навчальний посібник. Біла Церква, 2010. 368 с.
2. Васильківський С. П., Кочмарський В. С. Селекція і насінництво польових культур: підручник. Біла Церква, 2016. 376 с
3. Гаврилюк М. М., Соколов В. М., Жемойда В. Л. Практичне насінництво та насіннезнавство сільськогосподарських рослин. Навчальний посібник. Вінниця, 2019. 286 с.
4. Донець М. М. Насінництво з основами селекції: Навчальний посібник К., 2007. 337 с.
5. Кіндрок М. О., Соколов В. М., Вишневський В. В. Насінництво з основами насіннезнавства. К.: Аграрна наука, 2012. 264 с.

6. Літун П. П., Кириченко В. В., Петренкова В. П., Коломацька В. П. Системний аналіз в селекції польових культур: навчальний посібник. Харків, 2009. 354 с.
7. Молоцький М. Я., Васильківський С. П., Князюк В. І., Власенко В. А. Селекція і насінництво сільськогосподарських рослин: Підручник. К.: Вища освіта, 2006. 463 с.
8. Молоцький М. Я., Васильківський С. П., Князюк В. І. Селекція та насінництво польових культур: практикум. К.: Вища школа, 1995. 238 с.
9. Орлюк А. П. Теоретичні основи селекції рослин. Херсон: Айлант, 2008. 572 с.
10. Рябчун Н. І., Єльніков М. І., Звягін А. Ф., Голік В. С., Голік О. В. Спеціальна селекція і насінництво польових культур: навчальний посібник. Харків, 2010. 462 с
11. Спеціальна селекція і насінництво польових культур: навчальний посібник. За ред. В. В. Кириченка. НААН, ІР ім. В. Я. Юр'єва. Харків, 2010. 462 с.
12. Чекалін М. М., Тищенко В. М., Баташова М. Є. Селекція та генетика окремих культур: навчальний посібник. Полтава: ФОП Говоров СВ, 2008. 368 с.

Допоміжні

1. Генетичні ресурси рослин зернобобових з ознаками стійкості до абіотичних чинників. Основи управління продукційним процесом польових культур: монографія. В. В. Кириченко, В. П. Петренкова, Л. Н. Кобизева. За редакцією В. В. Кириченка. Х.: ФОП Бровін О. В. 2016. 712 с.
2. Ідентифікація ознак зернобобових культур (горох, соя): навчальний посібник / В. В. Кириченко, Л. Н. Кобизева, В. П. Петренкова, В. К. Рябчун, О. М. Безугла, Т. Ю. Маркова. За ред. В. В. Кириченка. Харків : ІР ім. В.Я. Юр'єва УААН, 2009. 172 с.
3. Інструкція з апробації сортових посівів. К.: Аграрна наука, 2002. 118 с.
4. Кириченко В. В., Посилаєва О. О., Кобизева Л. Н. Селекція сої на стійкість до спеки та посухи: навчальний посібник. НААН. Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва, ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Харків, 2016. 91 с.
5. Рибальченко А. М. Адаптивна селекція сої, як фактор екологічно безпечного функціонування агроecosystem України / Стійкий розвиток сільських територій у контексті реалізації державної екологічної політики та енергозбереження: колективна монографія; за заг. ред. Т. О. Чайки. Полтава: видавництво ПП «Астрая», 2021. С. 97-105.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2022 рік. Київ, 2022. URL: <https://sops.gov.ua/reestr-sortiv-roslin> (дата звернення 30.08.2022).
2. Державний реєстр суб'єктів насінництва та розсадництва на 2022 рік. Київ, 2022. URL: <https://minagro.gov.ua/storage/app/uploads/public/612/9dc/569/6129dc5693c22678623418.pdf> (дата звернення 30.08.2022).
3. Закон України «Про насіння і садивний матеріал». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/411-15> (дата звернення 30.08.2022).

4. Закон України Закон України «Про карантин рослин». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3348-12> (дата звернення 30.08.2022).
5. Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України. URL: dir@dnsgb.kiev.ua
6. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: nlul@cs1.freenet.kiev.ua